

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه کردستان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات عربی

بررسی دیدگاه قاسم امین در مورد زن و مطابقت آن با قرآن و سنت

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

صاحبه سجادی

استاد راهنما:

دکتر عبدالله رسول‌نژاد

دانشگاه کردستان

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات عربی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عربی

خانم صاحبه سجادی

تحت عنوان

بررسی دیدگاه قاسم امین در مورد زن و مطابقت آن با قرآن و سنت

در تاریخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۶ توسط کمیته تخصصی زیر مورد بررسی قرار گرفت

و با درجه عالی به تصویب رسید.

استاد راهنمای پایان‌نامه دکتر عبدالله رسول‌نژاد

استاد مشاور پایان‌نامه دکتر محسن پیشوایی علوی

استاد داور دکتر علی سلیمی

استاد داور دکتر حسن سرباز

رئیس کمیته تحصیلات تکمیلی دانشکده دکتر محمدمراد ایرانی

تقدیر و تشکر

سپاس و منت بی پایان، خدای بزرگ را که توفیق گام برداشتن در راه کسب علم و دانش را به من ارزانی داشت.

برخود لازم می‌دانم که مراتب تقدیر، تشکر و سپاس فراوان خویش را به پیشگاه کسانی که در نوشتن این پایان‌نامه مرا به صورت‌های گوناگون مرهون الطاف خویش قرار داده‌اند، تقدیم بدارم.

از استاد بزرگوار دکتر عبدالله رسول نژاد که راهنمایی این کار را بر عهده گرفتند و همواره مرا از راهنمایی‌های ارزنده خویش برخوردار نمودند، تشکر و سپاسگزاری می‌نمایم.

از استاد ارجمند دکتر محسن پیشوایی که مشاورت این کار را عهده‌دار شده و مرا با نظرات سازنده خویش یاری نمودند؛ تشکر و تقدیر می‌نمایم.

همچنین وظیفه‌ی خود می‌دانم از سایر اساتید بزرگواری که در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد افتخار شاگردی آنان نصیبم گشته است؛ تشکر و تقدیر بنمایم.

همچنین فراموش نمی‌کنم که از دبیران، معلمان و آموزگارانم در سایر مقاطع تحصیلی و از تمامی کسانی که با علم آموزی مرا بنده احسان خود کرده‌اند؛ سپاسگزاری نموده و به ویژه در پیشگاه اولین آموزگارم «محمد علی کیانی» که ادامه تحصیل خویش را مدیون الطاف او می‌دانم، سر ارادت و تواضع بر زمین فرود آورم.

همین‌طور از دوستان و همکاران گرامیم کبری صفری و جمیله میرزایی که همواره مرا مساعدت و یاری نموده‌اند؛ تشکر و قدردانی می‌نمایم.

و از مادر، برادران، خواهران عزیزم و خانواده‌هایشان و کلیه کسانی که در این راه مرا یاری رسانده‌اند، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوریهای ناشی از تحقیق موضوع این
پایان نامه (رساله) متعلق به دانشگاه کردستان است.

تقدیم به :

روح پدرم که چه مهربانی نامحدودی داشت و خاک چه سخت او را در آغوش گرفته است.

برادر بزرگوارم «عطاءالله» که سراسر زندگییم اندیشه‌ی اوست.

خواهرم «سرگل» که قلمم از بیان خوبی‌هایش قاصر است.

هر آن کس که انسان نو، اندیشه‌ی نو و نسل نو در مشرق زمین می‌سازد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: مقدمه و کلیات طرح تحقیق	
۱-۱) سخنی در آغاز.....	۲
۲-۱) مقدمه	۴
۳-۱) اهداف تحقیق	۵
۴-۱) اهمیت و ضرورت انجام تحقیق	۶
۵-۱) بیان مسأله، فرضیه‌ها و سوال‌های تحقیق	۶
۶-۱) کلیات تحقیق	۹
۷-۱) پیشینه‌ی تحقیق	۱۰
مبانی تئوریکی	۱۰
پیشینه و مبانی تحقیق	۱۴
۸-۱) روش تحقیق	۱۶
۹-۱) منابع تحقیق	۱۶
۱۰-۱) مشکلات و محدودیت‌های تحقیق	۱۷
محدودیت زمانی	۱۷
محدودیت مکانی	۱۷
۱۱-۱) کلام آخر	۱۸
فصل دوم: اوضاع سیاسی، اجتماعی و فکری، فرهنگی عصر قاسم امین و شرح زندگانی او	
۱-۲) اوضاع سیاسی	۲۰
۲-۲) اوضاع اجتماعی	۲۳
۳-۲) اوضاع فکری، فرهنگی	۲۷
۴-۲) زندگانی قاسم امین	۲۹
ولادت	۳۰
نژاد	۳۱
تحصیلات	۳۲
زندگی مشترک	۳۳
آشنایی و ارتباط با جمال الدین افغانی و شیخ محمد عبده	۳۵

۳۷ اقامت در فرانسه
۴۰ (۷-۴-۲) آشنایی با سلافا
۴۲ قاسم امین و دوق دار کور
۴۵ قاسم امین و زن
۴۶ پایه‌های دعوت و مبانی فکری قاسم امین
۴۶ دین اسلام
۴۷ مدنیت غرب
۵۲ آثار
۵۴ منزلت و جایگاه قاسم امین
۵۷ وفات
	فصل سوم: انحطاط و عقب‌ماندگی زن در عصر قاسم امین و ضرورت تربیت و آزادی او
۵۹ (۱-۳) انحطاط و عقب‌ماندگی زن در عصر قاسم امین
۶۰ عوامل عقب‌ماندگی زن
۶۰ حاکمیت سنت‌ها و عادات‌های کهن بر افکار مردم
۶۰ حاکمیت و استبداد فرمانروایان بر مرد و مرد بر زن
۶۲ (۲-۳) ضرورت تعلیم و تربیت زن در عصر قاسم امین
۶۴ مراحل دعوت به تحصیل علم
۶۵ جهل زن و تأثیر آن در روابط زن و مرد
۶۷ جهل زن و تأثیر آن در تربیت فرزند
۶۹ تعلیم و تربیت زن و ایفای نقش اجتماعی
۷۱ (۳-۳) ضرورت آزادی زن در عصر قاسم امین
۷۱ اثبات اسارت و بردگی زن
۷۲ نفی اندیشه‌ی ناقص‌العقل بودن زن
۷۴ اصرار مخالفان قاسم امین بر ناقص‌العقل بودن زن
۷۶ ستایش شیوه برخورد غرب با آزادی زن از سوی قاسم امین
۷۷ پیامدهای سوء آزادی زن در غرب
	فصل چهارم: حجاب از دیدگاه قاسم امین
۸۲ (۱-۴) پیش درآمد

- ۲-۴) حجاب و معانی کاربردی آن ۸۳
- ۳-۴) حجاب به معنای پوشش از دیدگاه قاسم امین ۸۵
- ۴-۴) دیدگاه‌های مخالف با دیدگاه قاسم امین ۸۸
- ۵-۴) نقاب از دیدگاه اسلام ۹۳
- جواز کشف صورت و کف دستان رأی جمهور فقهاء ۹۵
- مذهب حنفی ۹۵
- مذهب مالکی ۹۵
- مذهب شافعی ۹۶
- مذهب حنبلی ۹۶
- مذهب امامیه ۹۶
- ادله‌ی قائلین به جواز کشف چهره و کف دستان ۹۷
- ادله قائلین به وجوب پوشیدن نقاب، رد آنها و ترجیح رأی برتر ۱۰۰
- دلایل دیگر برای ترجیح رأی برتر ۱۰۲
- ۶-۴) نتیجه گیری ۱۰۳
- ۷-۴) حجاب به معنای زندان ۱۰۵
- پوشیدن چهره و کفین، مرز حبس و آزادی در زن ۱۰۵
- حجاب به معنای حبس زن در خانه از دیدگاه قاسم امین ۱۰۸
- محکوم نمودن مرد به خاطر حبس زن به بهانه‌ی حفظ عفت او ۱۱۲
- پرده‌نشینی و تأثیر آن بر تربیت زن ۱۱۳
- سوء تربیت و نقش آن در بی‌بندوباری ۱۱۶
- بیرون آمدن زن از خانه و مسئولیت خانوادگی او ۱۱۷
- ۸-۴) دیدگاه‌های مخالف با دیدگاه قاسم امین ۱۲۲
- ۹-۴) مطابقت دیدگاه قاسم امین با قرآن و سنت ۱۲۷
- ۱۰-۴) نتیجه گیری ۱۳۹
- فصل پنجم: قاسم امین و بررسی مسئله تعدد زوجات
- ۱-۵) تعریف چند همسری ۱۴۳
- در عرف ۱۴۳

در شرع.....	۱۴۳
در فرهنگ غرب.....	۱۴۴
سیر تاریخی چند همسری..... (۲-۵)	۱۴۴
پیشینه‌ی ازدواج گروهی یا کمونیسم جنسی.....	۱۴۵
سیر تاریخی چند شوهری قبل و بعد از ظهور اسلام.....	۱۴۶
پیشینه و سیر تاریخی چند همسری قبل از ظهور اسلام.....	۱۵۰
در دین یهود.....	۱۵۱
نزد ایرانیان.....	۱۵۱
در تمدن هندوستان.....	۱۵۱
در چین.....	۱۵۱
در مصر.....	۱۵۱
در دیانت مسیح.....	۱۵۲
در میان عرب‌های پیش از اسلام.....	۱۵۲
سیر تاریخی چند همسری بعد از ظهور اسلام.....	۱۵۴
چند همسری از دیدگاه قاسم امین..... (۳-۵)	۱۵۶
بررسی دیدگاه قاسم امین..... (۴-۵)	۱۶۰
مفاسد تعدد زوجات از دیدگاه قاسم امین.....	۱۶۰
تعدد از جنبه تاریخی، نظامی ابتدایی، کهن و قدیمی است.....	۱۶۰
تجویز چند همسری از نظر اخلاقی اجازه تأمین هوسرانی است.....	۱۶۱
تعدد زوجات از نظر روحی اهانت شدید نسبت به زن است.....	۱۶۱
تعدد زوجات از نظر تربیتی عامل نزاع و درگیری است.....	۱۶۱
ضرورت‌های تعدد زوجات.....	۱۶۲
ضرورت اجتماعی.....	۱۶۲
ضرورت انسانی.....	۱۶۶
ضرورت جنسی.....	۱۶۷
بررسی مفاسد نظام تعدد زوجات و انتقادات قاسم امین.....	۱۷۱
تأثیر دیدگاه شیخ محمد عبده بر اندیشه‌ی قاسم امین.....	۱۷۳

۱۷۶	مطابقت دیدگاه قاسم امین با قرآن و سنت
۱۸۳	۵-۶) نتیجه گیری
		فصل ششم: قاسم امین و بررسی مسئله طلاق
۱۸۶	۶-۱) تعریف طلاق
۱۸۶	معنای لغوی طلاق
۱۸۶	معنای اصطلاحی طلاق
۱۸۷	۶-۲) پیشینه‌ی طلاق در میان ملل باستان
۱۸۸	۶-۳) پیشینه‌ی طلاق در میان ادیان باستان
۱۸۸	دین زرتشت
۱۸۸	دین یهود
۱۸۸	دین مسیح
۱۹۰	دین اسلام
۱۹۱	۶-۴) اقسام طلاق
۱۹۱	طلاق صریح
۱۹۲	طلاق کنایه
۱۹۲	طلاق رجعی
۱۹۲	طلاق بائن
۱۹۳	طلاق سنت
۱۹۳	طلاق احسن
۱۹۳	طلاق حسن
۱۹۳	طلاق بدعت
۱۹۴	۶-۵) طلاق از دیدگاه قاسم امین
۲۰۰	۶-۶) مطالبه‌ی حق طلاق برای زن
۲۰۱	۶-۷) بررسی و مطابقت دیدگاه قاسم امین با قرآن و سنت
۲۰۹	۶-۸) نتیجه گیری
۲۱۱	۷) خلاصه پایان نامه و نتیجه گیری
۲۳۱	۸) ملخص الرساله و نتائجها
۲۴۴	۹) منابع و مأخذ
۲۵۲	۱۰) چکیده انگلیسی

چکیده

در این پژوهش دیدگاه قاسم امین (۱۸۶۳ م) در مورد زن مورد بررسی و با قرآن و سنت، مورد مطابقت و سنجش قرار گرفته است.

قاسم امین تحت تأثیر تغییر و تحوّل در فرهنگ و تمدن اروپا و پیشرفت زن و تساوی وی با مرد در غرب ؛ درصدد مقایسه‌ی پیشرفت زن غربی و عقب‌ماندگی زن شرقی و در نتیجه اصلاح حال زن شرقی برآمده و دو اثر مشهور تحت عنوان «تحریرالمرأة و المرأة الجديدة» در این زمینه نگاشته است. اما نظرات این پژوهشگر با توجه به دیدگاه‌های متحجرانه عصر وی نسبت به زن محکوم شده و خود او به دین ستیزی، کشف حجاب، تقلید از فرهنگ غربی، ترویج فساد و بی‌بندوباری متهم گشته است که این پژوهش به منظور بررسی دیدگاه‌ها و اندیشه‌های وی تنظیم شده است.

نتایج این تحقیق بیانگر آن است که قاسم امین در بیان آراء خود مخالف دستورات دینی، منادی کشف حجاب، مقلد فرهنگ غربی و مروج فساد و بی‌بندوباری نبوده و محکوم و متهم نمودن وی ریشه در التزام به سنت‌ها و در دیدگاه‌های متحجرانه عصر وی نسبت به زن داشته است.

در پایان خلاصه‌ی تحقیق به زبان‌های فارسی و عربی آمده است.

واژگان کلیدی: قاسم امین، زن، حجاب، زندان جهل، تعدد زوجات، طلاق و دستورهای شرعی.

زبدة البحث

هذه الأطروحة تتناول البحث عن آراء قاسم أمين المصري (١٨٦٣ م) حول المرأة و تطابقها أو تلاؤمها مع القرآن و السنة.

شاهد قاسم أمين في اوربا منزلة المرأة الغربية و كرامتها و فرصها المتكافئة مع فرص الرجل فقام باصلاح حال المرأة الشرقيّة متأثراً بما للمرأة الغربية آنذاك من المنزلة والمكانة. و ألّف في هذا المجال كتابيه المشهورين ، تحرير المرأة و المرأة الجديدة. ما إن انتشرت آثاره حتى أثارت مخالفة العوام و الخواص. فاتّهموه و سمّوه منادياً للتكشّف و السفور، مروّجاً للفساد و مقلّداً للثقافة الاجنبية.

فنظم هذا البحث لدراسة آراءه من جديد في ستة فصول على مايلي:

الفصل الاول يشتمل على المقدمة و الافتراضات و أهداف البحث و خلفيّة الموضوع.

الفصل الثاني يتناول دراسته أوضاع عصر قاسم أمين و دراسة حياته.

الفصل الثالث يشتمل على دراسة حال المرأة في عصر قاسم أمين و ضرورة تعليمها و تربيته و تحريرها من القيود المفروضة عليها.

و في الفصل الرابع و الخامس و السادس تناولنا دراسة آراء قاسم أمين حول الحجاب و تعدد الزوجات و الطلاق و قمنا بموازنتها بالقرآن و السنة.

و آتينا بخلاصة البحث باللغتين الفارسية و العربية.

تدلّ نتائج هذا البحث على أنّ قاسم أمين لم يكن منادياً للتكشّف و لامروّجاً للفساد و لا مقلّداً للثقافة الأجنبيّة بل حكم الناس و خاصّة الفقهاء عليه بسبب التزامهم بالعادات القديمه التي تعتبر المرأة من المحرمات التي لا يجوز الاقتراب منها. و تفرض عليها الحبس و القصد في البيت.

و المصادر التي استفدت منها في هذا التحقيق تشتمل على ستة و تسعين كتاباً و صحائف عديدة و مقالات

علميّة ومواقع الكترونيه.

الكلمات الرئيسية: قاسم أمين، المرأة ، الحجاب، الجهل، تعدد الزوجات، طلاق ، الموازين الشرعية.

فصل اول: مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۱-۱) سخنی در آغاز

۲-۱) مقدمه

۳-۱) اهداف تحقیق

۴-۱) اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

۵-۱) بیان مسأله، فرضیه‌ها و سوال‌های تحقیق

۶-۱) کلیات تحقیق

۷-۱) پیشینه‌ی تحقیق

۱-۷-۱) مبانی تئوریک

۲-۷-۱) پیشینه و مبانی تحقیق

۸-۱) روش تحقیق

۹-۱) منابع تحقیق

۱۰-۱) مشکلات و محدودیت‌های تحقیق

۱-۱۰-۱) محدودیت زمانی

۲-۱۰-۱) محدودیت مکانی

۱-۱۱) کلام آخر

۱-۱) سخنی در آغاز

به یقین زن در جامعه دارای مقامی مهم و مرتبه‌ای ارجمند است از وقتی که انسان در مهد کودکی بود، زن او را در آغوش گرفته پرورش داد، او را به دوش گرفته و در برابر دشمن و حیوانات درنده فرار کرد، در آن روزگار که مرد کاری جز کارزار نداشت و با جانوران درنده می‌جنگید، زن وسایل آسایش او را آماده می‌کرد تا پس از بازگشت در کمال آرامش غذایی گوارا صرف نماید. چون انسان صحرانوردی را وداع گفت و به جنگ و شکار، بیشتر محتاج گشت، زن به زراعت پرداخت خیمه بر پا کرد، محصول را گرد آورد، خانه بنا نهاد، آتش برافروخت، غذا ساخت و اسباب خانه را فراهم آورد و بدین وسیله او بود که اساس شهرنشینی را بنیان نهاد. هنگامی که کودک گریست مادر با نغمه‌های دلربای خود او را آرام ساخت و با این کار موسیقی و شعر به فرزند آموخت. وقتی مرد از جنگل با دست‌های خونین و لباس پاره بازگشت، زن دست‌هایش را شست و شو داده، لباسش را دوخت و با این کار نظافت و مبادی بهداشت را به او تعلیم داد. روزی که مرد بیمار شد زن به حکم احتیاج، گیاه و نبات را برای معالجه آزمایش نمود و اصول علم طب و داروشناسی را بنا نهاد. در وقت فراغت پشم‌ریسی و بافندگی کرده لباس دوخت و سایر صنایع ضروری را اختراع کرد. بدین وسیله زن همیشه در پیشرفت تمدن افتخاری بزرگ دارا بوده و بعد از این هم چنین خواهد بود. (سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلُ وَ لَنْ

تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا). (محمد: ۲۳)

زن نوع بشر را در پهلوی قلب خود پرورش داده و در دامن خود نگهداری و پرستاری کرد. اکنون اگر نداند، خود پایه و اساس دانش، پیشه و هنر بوده گناهی ندارد. گناه بر کسی است که او را از ترقی باز داشته و از نیک-بختی محروم ساخته است.

گناه بر مردی است که هر وقت بر زن قدرت استیلا به دست آورد، بدون کمترین رحم و عاطفه‌ای نسبت به حال او، تنها در پی رسیدن به اهداف پست و کام‌جویی خویش بوده و کاری به سرنوشت بعدی زن ندارد. در

برابر هر گامی که مرد در راه تمدن و ترقی برداشته زن نیز گامی فراتر نهاده و با آنکه زحمت کار زن بیشتر از مرد و طول مدت آن زیادتر بوده، هیچ وقت آه و ناله نکرده از سختی و دشواری زندگی ننالیده است. زیرا نیک می دانسته که اگر از انجام وظایف خود شانه خالی کند و پاکدامنی را از دست بدهد؛ نسبت به نوع خیانت کرده و در این صورت مانند مردی است که در میدان کارزار اسلحه‌ی خود را به دشمن دهد.

خدمات زن به تمدن و اجتماع بی شمار است. زن هیچگاه دوستی و مهربانی را که برآستی ثمره‌ی زندگی و زندگانی است از دست نداده است. در نتیجه مهر و محبت زن است که شیرمردان در تمدن و میهن پرستی شهره‌ی آفاق گشته، احساسات و عواطف را آموخته و در برابر مشکلات زندگی، مقاومت کرده‌اند. آری

از محبت خارها گل می شود ۱ ز محبت سرکه‌ها مئل می شود

و به تعبیر رهبران بزرگ، زن یک انسان بزرگ و مربی جامعه است و از دامن زن است که انسان‌ها پیدا می شوند. سعادت و شقاوت ملت‌ها بسته به وجود زن است.^۱

تأثیر زن در زندگی بشر نیاز به شرح و بیان ندارد. زن در همه احوال مرد را احاطه کرده مادر، خواهر، دختر، همسر، خویش و بیگانه همیشه با مرد بوده و حامی او بوده‌اند.

سه دین بزرگ در مشرق زمین درخشیده که زن در هر یک از این سه دین افتخارات شایانی به دست آورده که برای شرافت ابدی او کافی است. اگر زن فرعون نبود، موسی زنده نمی ماند.^۲

تنها کسی که به خاطر به دنیا آمدن عیسی همه‌ی سختی‌ها را به جان خرید، مریم بود.^۳

۱- در جستجوی راه از کلام امام، دفتر سوم، زن، تهران: امیر کبیر، ۱۳۶۲، ص ۳۳

۲- تلمیح است به آیه شریفه وَقَالَتْ اِمْرَاةٌ فِرْعَوْنَ قُرَّةَ عَيْنٍ لِي وَ لَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ اَنْ يَنْفَعَنَا ... سوره قصص آیه ۹

۳- تلمیح است به آیه شریفه فَاجَاءَهَا الْمَخَاضُ اِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَلِيتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَ كُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا از سوره مریم آیه ۲۳

اولین زنی که به سرور پیامبران جهان، محمد مصطفی (ص) ایمان آورد؛ خدیجه بود و سمیه اولین شهید بود.^۱ با این توصیف زن، منزلت و موجودیت او در همه‌ی جوامع از بامداد تاریخ تاکنون مورد سؤال و مناقشه بوده و هست. انگار بشریت همواره با نیمی از وجودش، مشکل داشته است و البته هیچ تضمینی وجود ندارد که این مشکل در آینده نیز حل و فصل شود.

نه تنها موجودیت زن بلکه گاهی بزرگ‌مردانی نیز به جرم دفاع از حقوق زن و آزادی او، مورد بازخواست و محاکمه قرار گرفته‌اند که بدین وسیله بررسی اندیشه‌های یکی از مدافعان حقوق زن و گشودن دریچه‌ای کوچک به روی آنچه که بعد از دوران صدر اسلام بر زن گذشته است موضوع این تحقیق قرار می‌گیرد. چرا که نگارنده خود زنی است که از عواطف، احساسات، امیال، آمال، امیدها، آرزوها، آرمانها، بلند پروازی‌ها و نیازمندی‌های یک زن برخوردار بوده و گاهی از دردها، آلام، مصیبت‌ها، رنج‌ها، محدودیت‌ها و حتی تحقیرها و تبعیض‌هایی که از سوی جامعه بر زنان تحمیل شده است، روحی خسته و مجروح، دلی شکسته و پر خون داشته است. سپس در پی آن است تا با این اقدام بسیار ناچیز هم بخشی از نیازهای درونی خود را ارضا نموده و هم گامی کوچک را در راه خدمت به زن برداشته باشد.

۱-۲) مقدمه

این پژوهش که عنوان آن « بررسی دیدگاه قاسم امین در مورد زن و مطابقت آن با قرآن و سنت » می‌باشد؛ تحقیقی است که به منظور اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته زبان و ادبیات عربی از دانشگاه کردستان، انجام می‌گیرد که به موجب آن آراء قاسم امین در مورد زن به عنوان « پیشوای نهضت بانوان » در قرن حاضر مورد بررسی قرار گرفته و تطابق یا عدم تطابق این آراء با موازین شرعی نیز مشخص می‌گردد.

۱- زرین کوب، عبدالحسین، بامداد اسلام، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۹، ص ۲۵ و ۲۷

۱-۳) اهداف تحقیق

از میان مهم‌ترین عواملی که مرا به انتخاب این موضوع وادار نمود؛ می‌توانم به دو موضوع زیر اشاره کنم.

۱- هنگامی که نخستین سال‌های مدرسه را در محیط کوچک و بسته روستا می‌گذراندم، مظلومیت و گوشه‌گیری دوستان همکلاسیم، انگشت شمار بودن تعداد آنان در مدرسه نسبت به پسران و سرانجام ترک تحصیل این شمار اندک به خاطر عدم حمایت خانواده‌ها و گاه وادار نمودن آنان به ازدواج زودرس و اجباری و مشاهده خشونت‌های بی‌دلیل مردان نسبت به زنان، زنانی که اگر چه سرنوشت آنان با زحمت، تلاش و خون دل خوردن گره خورده بود؛ لیک زبان شکایت نداشته و همواره احساس گناه و حقارت در تمام شئون زندگی‌شان جاری بود. گویا زن به دلیل اینکه زن است باید از شرم سر به زیر افکند! این مسائل و بسیاری مسائل دیگر از این قبیل از همان ابتدا به صورتی پرسش گونه در ذهنم نقش بست لذا همواره آرزو می‌کردم که بتوانم از گوشه‌ای از مشکلات این قشر ستم‌دیده پرده بردارم. در راستای این آرزو و خواست دیرینه در این مقطع از تحصیلاتم به موضوع زن در آثار نویسنده‌ای از دیار مصر به نام قاسم امین برخورددم و آراء او را که در بیان مشکلات زن و در راستای دفاع از حقوق زن بود، نیازمند بازنگری دیدم؛ لذا در طلب خیر حاجت استخاره روا ندیده بی‌درنگ قدم در راه نهادم.

۲- با مطالعه آثاری چند در مورد قاسم امین و افکار او دریافتم که این شخصیت به عنوان رهبر یک نهضت و به عنوان یک ادیب، یک اصلاح طلب و یک منتقد و یک نویسنده به درستی و به گونه‌ای که شایسته شأن او باشد؛ معرفی نشده است. اندیشه‌های وی در مورد زن به صرف آنکه با توجه به شرایط زمانی عصر وی که زن را در پشت پرده نگاه داشته بودند، محکوم و رد شده، بعد از آن مورد بازنگری قرار نگرفته‌اند و به همین خاطر چهره واقعی او همچنان در پشت غبار افتراها و القابی چون مقلد و مروج فرهنگ غرب، مخالف حجاب و پاره کننده‌ی آن، در حاله‌ای از ابهام باقی مانده است. و اگر چه مطالبی که وی در مورد زن مصری در دوره خویش می‌نویسد